

Fragment uit Samba's enorme schilderij dat te bewonderen valt in de Brusselse Matongewijk. 'Bruxelles, c'est la paradis', staat erop te lezen.

CHAUSSEE DE NAVRE

CHAUSSEE DE NAVRE

TANGAWISI

BON PRIX

J'AI ME PAS
RESTER LONGTEM
PS DANS CE QUARTIER

CE QUARTIER EST ENVAHI...!

IL
FAUT
ETRE
DANS

RE
OU
R -
U
SEL

SUNGLASSES

Chéri Samba goes Louis Vuitton

De beste kunstenaar ter wereld

In zijn werk spaart de kritische Congolese kunstenaar Chéri Samba niemand, maar in de alternatieve reisgids voor Parijs die hij voor Louis Vuitton maakte, beperkt de artiest zich tot subtiel sarcasme. Gesprek met de man die zichzelf ooit tot 'beste kunstenaar ter wereld' doopte.

tekst Charlotte Van Hacht

BRUXELLES... C'EST UN PAYS OÙ
 IL Y A TROP DE POLICE ET PAS
 DE POLICE. C'EST UN PAYS OÙ
 IL Y A TROP DE POLICE ET PAS
 DE POLICE. C'EST UN PAYS OÙ
 IL Y A TROP DE POLICE ET PAS
 DE POLICE.

Z

ijn naam doet misschien geen belletje rinkelen, maar wie af en toe langs het begin van de Elsense Steenweg wandelt, merkte het werk van Chéri Samba waarschijnlijk al op. De schilder die in het echt Samba wa Mbimba N'zinga heet, maakte een enorm doek voor de Matongewijk, die voor een groot deel wordt bevolkt door Congolese Belgen. *Bruxelles c'est la paradis* staat op het lieflijk tafereel met een kleurrijke menigte. Het doek siert een gevel die tussen een pralinewinkel en interieurzaak wordt geperst. Samba kent de wijk een beetje. "Maar het was een opdracht als een ander."

Vandaag draagt hij een schreeuwerig pak met gouden print en zit hij in een Parijse hotellobby. Zijn blinkende uiterlijk verbleekt echter bij de elegante verschijning die op een divan tegenover hem zit. Is de vrouw met indrukwekkende hoofdtool zijn agente, vragen we luidop. Het tweetal barst in lachen uit. "Zij is een van mijn vrouwen", verklaart Samba.

Het smalle boek met roze pagina's dat hij voor luxemerk Louis Vuitton tekende, ligt tussen hen in op tafel. Om stekelige vragen die niet over dit nieuwe project gaan af te wenden, geeft de kunstenaar af en toe een parodie van zichzelf ten beste. Net als in zijn werken is zijn discours doorspekt met sarcasme. Bij de man die zichzelf tijdens interviews regelmatig "de beste kunstenaar ter wereld" noemt, neem je alles maar beter met een korrel zout. Samba maakt deel uit van de schare populaire kunstenaars uit Congo die aan het einde van de jaren tachtig de harten van de westerse kunstwereld veroverde. Als voortrekker van deze Congolese art populaire begon hij zijn carrière als reclameschilder. Vandaag nog doet zijn werk denken aan reclameteekeningen uit de jaren tachtig.

Aan het begin van zijn doorbraak bezat Samba ook een eigen factory waar hij talentvolle jongeren opleidde. "Er werkten toen negen à tien jongens bij mij in het atelier. Die kwamen me goed van pas, want ik kreeg enorm veel bestel-

lingen en werkte te traag. Telkens als een van hen aan een deel van het schilderij had meegewerkt, signeerden we het met 'Atelier Chéri Samba'. Hun eigen werk ondertekenden ze met hun naam. Maar al snel merkte ik dat kopers enkel geïnteresseerd waren in mijn werk en niet in de creaties waar 'atelier' onder stond. Daarom zag ik het nut van leerlingen niet in en besloot ik te stoppen als leraar."

Schilder-journalist

Vandaag is hij een ster in zijn thuisland en een gevestigde waarde in het Westen. Al teert hij volgens sommigen voort op zijn oude stijl. Die kritiek zal de artiest worst wezen. Samenwerkingen met de Fondation Cartier en het Guggenheim legden hem geen windeieren.

En sinds vorige maand kan hij er een project met Louis Vuitton bijtellen. Samba maakte een persoonlijke reisgids voor het Franse modehuis. Hij schildert Parijse tableaux van toeristische highlights. Het geheel ziet eruit als een stripproman van meer dan honderd pagina's. De schilder portretteert zichzelf als naïeve, goedgehartige Congolees die verdwaalt in de straten van Parijs. "Door mijzelf als personage en commentator op te voeren in dit boek, vermijd ik problemen uit het verleden. Ik heb destijds een bekende man getekend in een van mijn schilderijen. Hoewel zijn naam niet in de bijschriften stond vermeld, wist iedereen wie ik geschilderd had. Dat werk hing, net zoals al mijn schilderijen toen, aan de gevel van mijn atelier. Ik had geen galerie en op die manier konden mensen mijn kunst toch zien. De man herkende zichzelf en was allesbehalve tevreden. Ik ben toen gearresteerd."

Samba legt uit dat de zelfportretten ook een reactie zijn op de matige tekenstijl van collega's. "Een kunstenaar moet alles en iedereen kunnen tekenen. Mijn zelfportret is een bewijs dat ik een persoon correct kan weergeven met potlood en papier."

Het complete schilderij aan de Elsense Steenweg. Het was een opdracht als een ander', aldus Chéri Samba.

A PARIS ON PEUT TROUVER TOUT LI-VRE. QUESTION DE BIEN CHERCHER.

Drie tekeningen uit het boek dat Chéri Samba maakte in opdracht van Louis Vuitton. Het hulpeloze personage dat door Parijs struikt, is gebaseerd op de kunstenaar zelf.

Wanneer iets me echt verontwaardigt, zoals racisme, grijp ik naar mijn potloden

De Congolees noemt zichzelf ook wel een schilder-journalist. Toen hij zijn eerste cartoons publiceerde in zijn eigen magazine *Bileng Info*, had hij een perskaart. "En dat was normaal, want ik moest dezelfde vrijheid genieten als een journalist. Net als de reporters bracht ik de waarheid over naar de lezers." Vandaag vormt zijn humor een glijmiddel voor de soms bijtende maatschappijkritiek die hij in zijn kunst verwerkt. Ook het stripboek voor Louis Vuitton kent een paar scherpe passages. Zijn hulpeloze personage is zich niet bewust van de sociale codes die in de Franse hoofdstad heersen. Hij

gaat onwetend vooraan zitten in de taxi, geeft een riant bedrag aan een muzikant in de metro die vals speelt en steekt de sporen van de metro over om naar het perron aan de overkant te geraken. "Ik ben Louis Vuitton erg dankbaar dat ze ook deze kritische stukken hebben gepubliceerd. Dit boek vertelt mijn eigen verhaal. Toen ik voor het eerst naar Parijs kwam, stak ik de sporen over omdat ik niet beter wist." Terwijl hij praat, bladert hij door het boek. Zijn vrouw zit als een sfinx tegenover hem en glimlacht afwezig. "Ook deze pagina over de oma die een racistische

Hommage aux anciens, acryl op doek (2000).

*Le petit Kadogo,
acryl op doek (2010).*

BIO

- Chéri Samba wordt in 1956 als Samba wa Mbimba N'zinga geboren in Congo. Hij krijgt een jongere broer, die later ook zal schilderen onder de naam Cheik Ledy. Als kind tekent Samba zijn schoolboeken vol en amuseert zijn vrienden door stripverhalen voor ze te maken.
- In 1972 verhuist hij naar Kinshasa en werkt als reclameschilder bij gerenommeerde studio's. Hij tekent ook cartoons voor zijn eigen magazine, *Bilenge Info*. Samba transporteert zijn cartoons naar doek en voorziet ze van tekstballonnen in het Frans en Lingala.
- Hij hangt zijn werken buiten op, aan de wanden van zijn atelier. Met zijn kleurrijke doeken geeft hij commentaar op seksualiteit, moraal, ziekte, corruptie en sociale ongelijkheid. Samba krijgt een schare fans bij de bevolking, maar is minder geliefd bij de beleidsmakers die hem laten arresteren.
- In 1982 publiceert het Franse magazine *Actuel* een paar tekeningen waarin Samba zijn persoonlijke visie op Parijs geeft.
- Een tentoonstelling uit 1989 in het Centre Pompidou betekent zijn doorbraak in Europa.
- In 1997 sterft Cheik Ledy aan aids nadat hij tien jaar lang als assistent bij zijn grote broer werkte.

tirade afsteekt wanneer ik haar mijn zitje in de metro afsta, is echt gebeurd." Hij wijst een tekening van een oudje in een fluoroze jurk aan. "Wanneer iets me echt verontwaardigt, zoals racisme, grijp ik naar mijn potloden. De wereld behoort iedereen toe."

Geen politieke pion

Samba positioneert zich al een leven lang als commentator die thema's als sociale ongelijkheid, seks en de corrupte politiek in Congo niet schuwt. Hij schilderde een politiker die omgeven is door elektronische apparaten met een eindeloos bellend liefje op zijn schoot. In hetzelfde tafereel smeken betogers buiten om elektriciteit. Ook aids is een vaak terugkerend thema. Samba tekende een hele resem uitgemergelde lichamen en sarcastische protestmarsen tegen de ziekte waarbij vrouwen met hun losgehaakte beha's zwaaien. Zelf in de politiek gaan, vindt hij geen optie, want met de machthebbers van zijn land loopt hij niet zo hoog op. Ooit belandden werken die hij aan de kabinetten van Congolese ministeries leende op de Europese kunstmarkt. "Politiek belangt ons allemaal aan. Wanneer we ontevreden zijn, trekken we de straat op, we eisen een nieuwe leider, maar als die er komt, zijn we nog steeds ontevreden en trekken we opnieuw de straat op. Het is een vicieuze cirkel. Mocht ik in de politiek gaan, dan zou ik een pion worden. En dat weiger ik, ik wil niet gedictieerd te worden."

Die kritische houding kan hij naar eigen zeggen perfect rijmen met commerciële samenwerkingen als die met Vuitton. "Ze hebben in het begin wat suggesties gedaan over plekken die ik in mijn boek kon verwerken en schilderijen in mijn oeuvre die hen bevielen. Die suggesties heb ik ook opgenomen in het boek. Deze opdracht kan me alleen maar ten goede komen, de grandeur van het modehuis straalt af op mijn werk. Bovendien had ik op voorhand al een paar Louis Vuitton. Ik hou erg van het merk." In het travelboek kuiert Samba dan ook rond met een tas van het Franse luxemerk. De kunstenaar ontwijkt de vraag hoeveel hij van de samenwerking opstrijkt, maar zeker is dat het modehuis een paar van zijn schilderijen kocht voor hun eigen kunstverzameling. Samba voegt er nog aan toe dat hij niets heeft met grote merken, maar wel houdt van de traditie die het bedrijf Louis Vuitton handhaaft. "Het is zeker niet mijn doel om op te vallen", zegt hij ernstig terwijl hij zijn gouden revers platstrijkt.

Het boek over Parijs van Chéri Samba is samen met drie andere travelbooks door collega-kunstenaars te koop in de Louis Vuitton-winkels voor 45 euro.